

Сіра ворона була нами зареєстрована тільки на полі, при перерахунку чисельності зареєстрованих особин на площу біотопу, ми отримали щільність територіальних пар, що дорівнює 0,44 пари/км².

Щільність населення сойки (*Garrulus glandarius*) склала 0,18 пар/км², що знаходиться в межах коливання значень цього показника на території лісостепу України [5]. Сойки були нами зареєстровані в двох біотопах, в результаті перерахунків щільності територіальних пар склали 0,6 пар/км² для лісосмуг та 0,5 пар/км² для одноповерхової забудови з присадибними ділянками.

Для Тернопільської області ми виділили 3 біотопи, через які пройшов обліковий маршрут: 1. Широколистяний ліс (27,8%), 2. Поле (53,3%), 3. Одноповерхова забудова з присадибними ділянками (18,9%). Відповідно, ми перерахували щільності територіальних пар сойки на площу біотопів, де вона була зареєстрована, кількість зареєстрованих особин крука, як і для Хмельницької області, перераховували на всю обстежену площу.

На досліджуваній території Тернопільської області нами було зареєстровано 21 крука, з яких тільки 3 пари ми враховували при аналізі отриманих матеріалів, тоді як інші 16 не належали до цих гніздових і далі не враховувались. Щільність територіальних пар крука склала 0,2 пари/км². Щільність територіальних пар сойки склала 0,1 пари/км². Сойки були нами зареєстровані лише в одному біотопі, в результаті перерахунків щільності територіальних пар їх склала 1,2 пари/км² для одноповерхової забудови з присадибними ділянками. Сіра ворона взагалі не була зареєстрована під час обліків.

Крім того, нами були зареєстровані: 1 канюк (*Buteo buteo*); 1 лунь польовий (*Circus cyaneus*); 1 одул (*Uruba eops*); 12 чайок (*Vanellus vanellus*); 2 чорних лелеки (*Ciconia nigra*); 40 мартинів звичайних (*Larus ridibundus*) та 22 припутня (*Columba palumbus*). Чайки, чорні лелеки, припутні та мартини були зареєстровані під час міграції.

В ході проведених досліджень ми отримали щільності територіальних пар крука та сойки і на основі аналізу всього попереднього матеріалу [3-7] можемо стверджувати, що на території лісостепової України щільність територіальних пар цих видів (при перерахунку зареєстрованих особин на всю досліджену територію) коливається від 0,24 до 0,52 пари/км² для крука та від 0,1 до 0,33 пари/км² для сойки і ці значення в нормі є межами варіацій цього показника. Для визначення та уточнення меж варіацій щільностей територіальних пар воронових птахів необхідні подальші дослідження.

Fedun A., Kornienko T.

**NOCTURNAL PASTURING OF COLLARED DOVE
STREPTOPELIA DECAOCTO IN CHERNIHIV**

*Chair of general biology, Shevchenko State Pedagogical University of Chernihiv
e-mail: Kornienko-Tatiana@yandex.ru*

Collared Dove is a typical sedentary bird of anthropogenic landscapes mostly gregarious and forming winter flocks. The nocturnal pasturing of Collared Dove during winter period is stationary from year to year but the presence of birds of prey or other disturbing factors force the birds to change the place of night's lodgings sometime.

Our research has proceeded in winter 2007-2008. We've visited the place of dove's nocturnal pasturing twice a week and registered the time of arrival, bird's activity, and the influence of weather conditions and predation risk on it. In order to define sole pairs, which can shun the flock and overnight alone, we have accounted birds out of the main place of night's lodgings on the territory of town hospital.

The basic place of dove's nocturnal pasturing, where the majority of birds gathered, is situated on the territory of Chernihiv High Pilot School in relatively crowded place. It's presented by two rows of tall old spruces with dense crown. Birds have occupied only two trees which are the nearest

to the entrance of the building. In our opinion, those trees are the most suitable for rush in and have the densest crown to decrease bird's vulnerability to predation.

On the branches of spruce Collared Doves are sitting lonely close to stem but near each other and each bird, as our observations show, has its own place. The majority of birds is sited in the middle of the tree at a height of 5-8 m. Arriving birds sit firstly on the middle of the branch and then by little steps move to stem. If somebody or something annoys them, they fly out with mobbing on other branch or even other tree.

The number of arriving Collared Doves depends of predation factor and weather conditions: we've accounted from 5 to 15 birds on the place of night's lodgings. The most numerous flocks were registered at low temperatures when the weather was frosty and windy. They rushed in early, were motionless and silent, and immediately took the place for rest. Diminishing the number of doves on the places of nocturnal pasturing is conditioned by Magpie's disturbing and goshawk's attack.

Weather conditions and abundance of food influence on time of arrival. In January, when the weather was very cold and frosty, first birds arrived at 14.40 o'clock and others in 10 minutes. As far as days became longer the time interval of arrival increased. First birds, which were sitting on the spruce, were registered at 14.20 by us. Usually they roosted and flew from tree to tree. Others came back to the place of night's lodgings with retardation, at 15.30-16.00 o'clock. Some pairs may avoid flocks and spend the night solitary.

The most disturbing factor on the place of nocturnal pasturing of Collared Doves is goshawk's predation. We observed one successful attack and found the prey remains in neighbourhood that consist of pinions and pennas of Collared Dove. Raptor used a perched technique: it was sitting on the edge of the roof, when doves arrived, then quickly persecuted and captured it. Appearance of Magpies force birds to leave and they compelled to find another temporal place, but if they already sit on the spruce, they just moved from branch to branch and mobbed.

As a conclusion we have to notice that in this investigation we presented the preliminary results of our research. There is only one main place of nocturnal pasturing of Collared Dove in Chernihiv. Collared Doves choose for it tall old spruces with dense crown that hide them from the enemy. Number of birds, their activity and time of arrival depend on the weather conditions, availability of food and presence of birds of prey.

Stahî N.

NEW RECORDS OF *SAGA PEDO* (PALLAS, 1771) (ORTHOPTERA: TETTIGONIIDAE, *SAGINAE*) FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Institute of zoology, Academy of Sciences of Moldova
e-mail: n_stahi@yahoo.com

The bush-cricket – *Saga pedo* (Pallas, 1771) (INSECTA: Orthoptera, Tettigoniidae, Saginae) is a very rare and vulnerable species which is included since 2000 in the protected species list for the European Community. It is distributed in more than in 20 countries from Europe like Romania, the Chechen Republic, Ukraine, Georgia, France, Italy, Slovakia, Czech Republic, Hungary, also in the north and in the west of Asia, Northern Caucasus, and other countries.

In Republic of Moldova *Saga pedo* was registered only in XX century. Г. Плурапу (1983) and Z. Neculiseanu (1992), have written about a finding of this species on the territories of the Republic of Moldova

Saga pedo is xerothermophilous and praticolous, with a pontomediterranean distribution of paleogeic origin. This is a nocturne and predatory insect, which devours small size insects and others crickets and grasshoppers. Its body size is about 53-75 mm, and the size of ovipositor is 31-40,6 mm. The body color is green, brown, and on both lateral parts we can see yellow lines. The adult female has an obtuse head, and the antennae are filiforms (threadlike), and longer than body. The posterior edges of prothorax have got a narrow crimp. The tibiae of the first and second pair of legs have 10-11 thorns. The hind legs aren't adapted for jumping, and are endowed with two spurs on